

İLK KADIN 'UÇAKÇI'...

BEDRİYE TAHİR BACI

Tarihte önemli işler yapmış, fakat adı sanı duyulmamış, gölgede kalan isimler vardır. Parlayan ve sönen bir yıldız gibi, kendine çok fazla yer bulamadan tarihin tozlu sayfalarında gözden kaybolan Türkiye'nin ilk Türk kadın uçakçısı Bedriye Tahir'i yeniden gün ışığına çıkarmak, onu yeni nesillere tanıtmak, tarihi bir sorumluluk...

 Oya KOTAN

Kanatlılar

Bedriye H.
Uçuş adedi:

Uçuş saati

180 (1933)

66 (1934)

246

13.44

5.30

19.14

Celal Vzar Beye
Sevgilerimle
Gönül Şarman
98
Semi Halim Akar

CS I

“ Bedriye Tahir'in tayyare mektebinde gösterdiği çaba ve başarı, kişisel olmaktan öte, önce onun yaşadığı dönem itibariyle Türk kadınına örnek olabilecek bir cesaret ve özgüvenin göstergesi. ”

Pek çok insana göre Türk havacılık tarihi deyince akla gelen önemli isimler vardır. Hezarfen Ahmet Çelebi, Mehmet Fesa (Evrensev) Bey, Yusuf Kenan Bey, Vecihi Hürkuş, Abdurrahman Türkkuşu, Nuri Demirağ, Sabiha Gökçen, Eribe Hürkuş... gibi birçok önemli isim. Her konuda da o alanı temsil eden bir kadın öncü vardır... İlk kadın doktor Safiye Ali, ilk tiyatro oyuncusu Afife Jale, ilk savaş muhabiri ve fotoğrafçı Semiha Es, ilk kadın heykeltıraş Sabiha Bengütaş, ilk opera sanatçısı Semiha Berksoy, ilk radyo spikeri Emel Gazimihal, ilk arkeolog Jale İnan, ilk kadın avukat Süreyya Ağaoglu gibi... Havacılıkta da bu alanı temsil eden, havacılığın öncüsü bir Türk kadın vardır. Kadın pilotlar deyince akla ilk gelen kadın pilot ise Sabiha Gökçen'dir. Kuşkusuz önemli bir değerimiz olan Gökçen'i Türk tarihinde önemli kılan birçok özelliği vardır. Hatta onu dünyada bile önemli bir noktaya oturtan özelliği, dünyadaki ilk kadın savaş pilotu olmasıdır. Ve bu tarihimiz adına gurur vericidir... Ancak bu ne olursa olsun, Bedriye Tahir Gökmen'in tarihe geçen ilk Türk kadın pilot olma özelliğini değiştirmez. Tarihin tozlu sayfalarında kalmış Bedriye Tahir'e bir

saygı duruşu olması açısından, onu bulunduğu yerden aydınlığa çıkararak yeni nesillere tanıtmayı, tarihi bir sorumluluk olarak görüyoruz... O halde eldeki kaynaklar üzerinden Bedriye Tahir Gökmen'i, yaşadığı dönemdeki hocası Vecihi Hürkuş'un tabiriyle 'Bedriye Bacı', ona 'Gökmen' lakabını yakıştıran, pilotluk eğitimi aldığı mektep arkadaşı Abdurrahman Türkkuşu'nun -Türkiye'nin ilk paraşütçüsü- deyiimiyle 'Gökmen Bacı'yı, biraz daha yakından tanıyalım.

1934 yılında çıkan Soyadı Kanunu ile birlikte 'Gökmen' soyadını alan Bedriye Tahir'in ne zaman nerede doğduğu ile ilgili elimizde maalesef herhangi bir veri yok. Ancak annesiyle yaşadığı, özel bir şirkette katibe olarak çalıştığını birçok kaynak ortaya koyuyor. Yine 1932 yılında Vecihi Hürkuş'un kurmuş olduğu, İstanbul'da Kadıköy'ün Kalamış semtinde, Kızıltoprak Bucak Müdürlüğü'nün yanı başında bulunan 4 katlı bir okul olan 'Vecihi Sivil Tayyare Okulu'nda (VSTO) iki yıl süresince eğitim aldığı çeşitli kaynaklarda kaydedilen bir bilgi.

Havacılık sevdası

Bedriye Tahir'in uçuş arzusu, onun bu alanda ün kazanmış, dönemin en önemli isimlerinden biri olan Tayyareci Vecihi ile yollarının keşişmesine vesile olur. Aylık 1000 lira vererek Türkiye'nin ilk sivil pilotaj okulu olan 'Vecihi Sivil Tayyare Mektebi'nin 12 kişiden oluşan ilk dönem öğrencileri arasına girer. Hem de ilk ve tek kadın olarak. Tayyareci Vecihi Bey'in kurmuş olduğu tayyare mektebinin ilk öğrencilerinden. Tahir, bu mektepte iki yıllık pilotluk eğitimi sonunda Ağustos 1934 yılında mezun olma hakkı kazanmış. Ancak resmi mezuniyet maalesef gerçekleşmemiştir...

Bedriye Tahir ile ilgili dişe dokunur tek bir yazı var ki, o da Vecihi Hürkuş'un 1948 yılı boyunca çıkardığı 'Kanatlılar' adlı dergide yayınlanmış bir röportaj alıntısından ibaret. Dergide yer alan yazıda 15 Ekim 1933 yılında gazeteci İffet Halim'in 'Havacılık ve Spor' adlı derginin 107'nci sayısında kaleme aldığı 'İlk Kadın Uçakçı' adlı makaleye atıfta bulunuluyor. Makalede İffet Halim, Vecihi Bey'e yazdığı bir mektupta Türkiye'nin yetiştirdiği ilk kadın uçakçı

olan Bedriye Tahir'in duygularını, düşüncelerini ve hedeflerini aktarmasını rica eder. Halim'in deyiimiyle Vecihi Bey büyük bir nezaket gösterir ve ilk kız talebesinin duygu ve düşüncelerini anlattığı bir mektup gönderir kendisine. Bedriye Tahir, pilotluk mesleğine adım atma gerekçelerini, yazdığı mektupta şöyle ifade eder: "Tayyareleri seyrederken tatlı bir heyecan duyar ve bu insanlar ne mesut, ben de böyle uçsam diye düşünürdüm."

Çocukluk hayali

Bedriye Tahir'in havacılığa olan sevdası, Tayyareci Vecihi Bey'in tayyarecilik mektebinde başlamıyor tabii ki. Bunun öncesi var. Tahir, havacılığa olan ilgisini gazeteci İffet Halim'e yazdığı mektupta "Tayyareciliğe merakım çok eskidir. Çocukluğumdan beri, kuşların çırpınışlarını, kanat çırpışlarını, dönüşlerini büyük bir dikkatle seyrederek ve bundan zevk alırdım" diye açıklıyor. Hatta bunu insanoğlunun varolduğundan bu yana uçmaya duyduğu bir özlem olarak nitelendirir ve "Tayyareci olmak için duyulan arzunun başlıca sebebi, uçmak hissini insanların yaradılışında olmasıdır.

Türk kadını deyince insanın her şeyden önce istiklal avretini hatırlıyor. Düğün töreninde ve ailesi arasında Mahmutîye atıştırmaları yaparken yataklarını çekip yataklarını sonra, üstünde saatlerce, odunları yataklarını koşturur. Bu sırtak yurtdışından kızları havacılığa da uğabeyen yataklarını lütfetmişlerdir. Bu kahrman kadını insanları başlatırdı her hangi bir iş için. Kadınlar olarak ele alalım: Hepsi bir kadın olarak bu işi kılınmaz, kadın bu işi denek diye ortaya koyar. Kadınlar arasında ilki ki tayyareci Bedriye GÖKMEN. Bedriye GÖKMEN. Bedriye'nin tarihini bir ay- ayca, ele alıyoruz ve onun hakkında ta- ahüt ediyoruz. 1933 yılında 'HAVACILIK ve SPOR' dergisinde kaleme aldığı güzel bir yazı ile sahifelerimizi lezzetli kılıyor.

İlk Kadın Uçakçı

Yeni Türkiye'nin yataklarını her şeyden önce istiklal avretini hatırlıyor. Düğün töreninde ve ailesi arasında Mahmutîye atıştırmaları yaparken yataklarını çekip yataklarını sonra, üstünde saatlerce, odunları yataklarını koşturur. Bu sırtak yurtdışından kızları havacılığa da uğabeyen yataklarını lütfetmişlerdir. Bu kahrman kadını insanları başlatırdı her hangi bir iş için. Kadınlar olarak ele alalım: Hepsi bir kadın olarak bu işi kılınmaz, kadın bu işi denek diye ortaya koyar. Kadınlar arasında ilki ki tayyareci Bedriye GÖKMEN. Bedriye GÖKMEN. Bedriye'nin tarihini bir ay- ayca, ele alıyoruz ve onun hakkında ta- ahüt ediyoruz. 1933 yılında 'HAVACILIK ve SPOR' dergisinde kaleme aldığı güzel bir yazı ile sahifelerimizi lezzetli kılıyor.

Türk kadını deyince insanın her şeyden önce istiklal avretini hatırlıyor. Düğün töreninde ve ailesi arasında Mahmutîye atıştırmaları yaparken yataklarını çekip yataklarını sonra, üstünde saatlerce, odunları yataklarını koşturur. Bu sırtak yurtdışından kızları havacılığa da uğabeyen yataklarını lütfetmişlerdir. Bu kahrman kadını insanları başlatırdı her hangi bir iş için. Kadınlar olarak ele alalım: Hepsi bir kadın olarak bu işi kılınmaz, kadın bu işi denek diye ortaya koyar. Kadınlar arasında ilki ki tayyareci Bedriye GÖKMEN. Bedriye GÖKMEN. Bedriye'nin tarihini bir ay- ayca, ele alıyoruz ve onun hakkında ta- ahüt ediyoruz. 1933 yılında 'HAVACILIK ve SPOR' dergisinde kaleme aldığı güzel bir yazı ile sahifelerimizi lezzetli kılıyor.

TCSİ

“ Bedriye Tahir Gökmen'in havacılığa dair duygu ve düşüncelerine ilk kez 1933 yılında 'Havacılık ve Spor Dergisi'nde 'İlk Kadın Uçakçı' başlığıyla yer veriliyor. Ardından Vecihi Hürkuş'un 1948 yılında 'Kanatlılar Dergisi'nde de bu yazıya atıfta bulunuluyor. ”

Buna en büyük delil, bundan yüzlerce sene evvel insanların kimi kanat takar, kimi barutla ve daha birçok vasıtalarla uçmaya teşebbüs etmiş olmaları ve bu uğurda birçok kurban vermeleridir” şeklinde ifade eder.

Tahir, mektubunda, mesleğe olan aşkını “Gazetelerde tayyareciliğe ait en küçük bir yazıyı bile kaçırmazdım. Bütün emelim bir kerecik olsun tayyareye binmekti. Bazan kendimi tayyareci olmuş farzeder, birçok tehlikelerle karşılaşır, hiç korkmazdım, ancak paraşütle atlamağı tahayyül ettiğim zaman irkilirdim, fakat ilk uçuşumdan sonra bu korku da tamamen zail oldu, bugün bir paraşütle atlamak için zerre kadar tereddüt etmem” şeklinde dile getirir.

“Bu meslekte hissedilen heyecanlar öyle gariptir ki, anlatılamaz ancak hissedilir; bunun için de uçmak lazımdır” diyor Bedriye Tahir ve ekliyor: “Şunu söyleyeyim ki, bir tayyareci, yalnız havada uçmaz. O her zaman ve her yerde uçar, mesela, vapurda, tramvayda, otomobilde, hatta yürürken bile uçar. Benim rüyamda uçmadığım gece hemen hemen yok gibidir. Bir tayyarecinin bindiği her vesaiti nakliye, onun için tayyaredir. Ve o vesaiti nakliyenin her hareketinde tayyareci, tayyaresinde imiş gibi kendi kendine kumanda eder. Tayyarecilik öyle tatlıdır, öyle caziptir ki, bu mesleğe intisap eden bir daha ayrılmaz.”

Yeni Türkiye'nin yükselen kadını

Türk kadınının diğer alanlarda olduğu gibi havacılık alanında da muasır medeniyetler seviyesine gelmesi ve onun havacılıkta attığı bu adımın bu hedefin önemli bir parçası olduğuna inanan Tahir,

düşüncelerini kaleme aldığı mektubunda mesleğe dair hedeflerini ise şöyle açıklıyor: “Tayyarecilikteki ülküm, iyi bir tayyareci olmak, Türk kadınılığının bu sahada da diğer milletlerden geri kalmayacağını göstermek ve memleketimde tayyareciliğin ihyası için çalışmaktır.”

İffet Halim, 1933 yılında yazdığı makalede, Bedriye Tahir Hanım'ı, Cumhuriyet Dönemiyle birlikte kurulan Yeni Türkiye'nin yükselen Türk kadınının timsallerinden biri olarak niteliyor ve yazısını “Gençlerimize hayali değil, hakiki ufuklar açıldı, kadınığımız yükselişini maddeten görebilecek hale geldi. Benden yeni Türkiye'ye ve onun yeni çocuğu Bedriye Hanım'a daha yükselişler ve Vecihi Bey'e tebrikler” şeklinde bitiriyor.

Gökmen'in bröve talihsizliği

Memurluk yaptığı süre içinde pilotluk eğitimi olarak bir ilki gerçekleştiren Bedriye Tahir, 1933 yılında brövesini hak etmesine karşın, ne yazık ki brövesi onaylanmamıştır. Bu Bedriye Tahir Gökmen'in yaşadığı en büyük talihsizliklerden biri ve belki de onu ilk Türk kadın pilot olarak tanımayıştığımızdaki esas nedenlerin başında gelmektedir. 1934 yılında Vecihi Sivil Tayyare Mektebi'nin tek faal uçağının kaza geçirmiş olması ve Kalamış Koyu'nda kırım yaparak hizmet dışı kalmış olması, brövelerin onayını yapacak Hava Kuvvetleri Müsteşarlığı Sınav Heyeti'nin geri dönmesine ve sınavın yapılamamasına neden oluyor. Sonrasında ise sınav heyetinin yeniden gelmeyi kabul etmemesi, mezunlara pilotluk bröveleri verilmemesine neden oluyor. 1934 yılında hem bürokratik engeller, hem de yaşadığı mali sorunların da eklenmesiyle Vecihi

Sivil Tayyare Mektebi kapanıyor. Dolayısıyla bu mektebin ilk kadın pilotu Bedriye Tahir Gökmen'in de pilotluğunun onaylanmaması anlamı taşıyor.

Havada 246 kez 19 saatlik uçuş

Bedriye Tahir Gökmen, tüm havacılık eğitim süresince 1933 yılında 180 adet, 1934 yılında 66 adet olmak üzere toplam 246 adet uçuş gerçekleştirir. Ki bu süre zarfında 19 saat 14 dakikalık uçuşa sahip olduğunu, Tayyareci Vecihi Hürkuş Müzesi Derneği (TVHMD) arşivlerinde bulunan Vecihi Hürkuş el yazılı bir belgeden görebiliyoruz. Yine onun bizzat Vecihi Hürkuş ile birlikte uçağın yanında çektiği bir fotoğraf, onun pilotluk eğitimine dair ipuçlarını da net olarak ortaya koyuyor. İlk yalnız uçuşunu 1933 yılında gerçekleştiren Bedriye Tahir, pilotluk mesleğine duyduğu ilgiyi, “Mektebe geçen sene girdim. İlk defa geçen sene eylülde uçtum. Sonraları talim uçuşlarına tayyareyi kendim kullanmaya başlayınca tayyareciliğe olan alakam ve muhabbetim büsbütün arttı” sözleriyle destekliyor.

Önyargılara karşı cesur bir Türk kadını

Tabii Bedriye Tahir Gökmen için her şey toz pembe bir şekilde gelişmedi. Bir kadın olarak her meslekte olduğu gibi havacılık mesleğinin içinde yer alması, tüm kadınların aşması gereken önyargılar, onun da karşısında büyük engeller olarak dikildi. Annesiyle birlikte yaşayan Bedriye Tahir, pilotluk eğitimine başladığı dönemlerde devlet memuru olarak görev yapıyordu. Eğitimini sürdürmek için mesai saatleri dışında ekstra çabalar

gösteriyordu. Hafta içi sabahları erken saatlerde ve hafta sonları onun için bir tutku haline gelen pilotluk neredeyse hayatının merkezindeydi. Onun bu hayali, yaşadığı dönemde çok da kabul görmedi. Akla mantığına sığmayan nedenlerden ötürü çok tepki çekti, engellemelerle karşılaştı, maaşından kesinti yapıldı ve sonunda katıplık yaptığı işinden oldu. Bazı kaynaklara göre Tahir işinden olmamak için Vecihi Sivil Tayyare Mektebi'nden ayrılır. Bunu tam olarak bilemiyoruz. Ancak kendisinden sonraki dönemlerde hiçbir bilgi alınamayışı, hiçbir havacılık faaliyetinde ismine bir daha rastlamıyor oluşumuz, bu durumunu doğrular nitelikte.

Tüm bunlara rağmen Bedriye Tahir Gökmen'i var eden, onu havacılık alanında başarılı kılan, her şeyden öte onu ‘Gökmen’ yapan, hayallerinin peşinden gitmesi ve ‘uçakçılık’ mesleğini seçme cesareti göstermiş olmasıdır. Denilebilir ki tüm önyargılara karşı gösterdiği cesaret, onu daha da ayrı bir yere taşıyor. Ki bu, tüm cumhuriyet kadınları için de örnek niteliğinde bir duruş.

Kuşkusuz Bedriye Tahir'in tayyare mektebinde gösterdiği çaba ve başarı, kişisel olmaktan öte, önce onun yaşadığı dönem itibarıyla Türk kadınına örnek olabilecek bir cesaret ve özgüvenin göstergesidir. Bugün adı henüz çok fazla dile getirilmemiş olsa da, bu tür örnek yazılarla tıpkı diğer ilkleri gerçekleştirmiş ve başarılarına imza atmış hemcinsleri gibi tarihte hak ettiği değeri görecektir ve Türk havacılık tarihinde kadın temsilcilerimiz arasında baş köşede yerini alacaktır.

UTED

41. YIL

www.uteddergi.com

AYLIK HAVACILIK DERGİSİ

SAFETY
COMES FIRSTÖNCE
EMNİYET

Teşekkürler **UTED...**

SHT-66 HAVA ARACI BAKIM PERSONELİ LİSANSLANDIRMA TALİMATI GÜNCELLENDİ

BEŞİNCİ NESİL SAVAŞ UÇAKLARINA BİR BAKIŞ...
F-35 VE SU-57

İLK KADIN 'UÇAKÇI'...
BEDRİYE TAHİR BACI

Uçak motorlarının en gelişmişlerinden biri...

CFM LEAP ENGINE